

Ferdinandy György
Don Miguel (Mihály bátyám)
Egy tartozás története

Annyi idős lettem, mint az az utolsó, oxfordi telefon. Amivel elbúcsúzott tőlem. Kért volna valamit? Mindent könnyelműen megígértem. Amíg fiatal, az ember nem veszi komolyan az ilyen távoli, bizonytalan dolgokat.

Most pedig én is itt. Úgy, mint ő, huszonöt éve, Angliában. Van időm végiggondolni az életemet. Már feltárcsáznám én is azt az utolsó telefont. Elbúcsúznék tőle én is. Don Migueltól. Jobb későn, mint soha.

Nem tudtam kibékülni vele száműzetésünk negyven éve alatt. Közös kivettségünkben, a trópuson. Az, hogy megmosolyogtam, volt a legnagyobb, amit róla mondhatok. A régivágású magyar úrról, akit mint szentet tiszteltek a jámbor, szolgálékú trópusiak.

De kezdjük az elején. Mihályka, apám unokaöccse zsidó lányt vett feleségül, a háború kellős közepén, amikor már felvarrták a sárga csillagokat. Az asszony és a két kislány megmenekültek, Mihály Portugáliában lett kultúrattasé. Kisgyerekkoromban talán ismertek, de nekem nincsenek róluk emlékeim.

Később bátyám Amerikába került, a Szabad Európa Rádióban szóno-
kolt, azt, hogy évekig nem vettek fel egyetemre, anyám szerint az ő dörge-
delmeinek köszönhetem.

1956, a forradalom után én is Nyugatra kerültem, ott, Strasbourgban ismerkedtem meg vele. Én egyetemista voltam, diákotthonban éltem. Ő pedig felült a müncheni vonatra, és meglátogatott.

*

Fura figura volt, aki ott Strasbourgban leszállt a vonatról. Valahol a Stüszvi vadász és az Ardennek agyarasa között félúton. Emlékszem, én hoztam le utána a kofferoikat, és amikor taxit hívtam volna, rám förmedt az amerikai rokon, hogy miért? Itt nincsenek villamosok?

A diákotthonban ebédeltünk, a vezetőség nagy tisztelettel vette körül a Szabad Európa-s rokont. Én akkor már megszoktam, megszerettem az elzásziakat. Ő, Mihály bátyám azonban egészen más volt, mint az itteniek.

A különös az volt, hogy ránk, magyarokra sem hasonlított. Harsányan beszélt, mint aki parancsokat osztogat, és volt valami felsőbbrendűség minden mozdulatában. Elvárta a figyelmet, a hódolatot. Sehol sem fizetett, még a szobáját is nekem kellett volna kiegyenlítenem, ha az otthon vezetői el nem intézik az anyagiakat.

Igaz, meghívott Münchenbe, ahol a két kislány tanult. Néhány napra belekerültem egy zajos latin társaságba, ahol, emlékszem, vérszesen idegennek éreztem magam.

Év végén bátyámék visszautaztak az Újvilágba, én pedig nem hallottam róluk évekig. Megtapasztaltam, hogy milyenek az Óvilágba visszalátogató amerikaiak. Hát, nem európaiak.

*

A franciák úgy képzelték, hogy a külföldi diákok a gall kultúra képviselői lesznek hazájukban, miután befejezték a tanulmányaikat. Hát, az én esetemben nem vált be az elképzelés. Nem volt hová hazamennem, itt, Galliában kellett megcsinálnom az életemet.

Francia lányt vettem feleségül, rakodómunkás lettem egy rajnai kikötőben, utazó vigéc. Született két szép gyerekem, de ez az egész új élet valahogyan reménytelen volt. Kilátástalan. Amíg csak két kiadó között írtam egy lapot az amerikai rokonnak, aki akkor már egy apró trópusi sziget egyetemén tanított.

Hamarosan megérkezett a válasz. Nyolc év franciaság után meghívott tanárnak az egyetem.

Nem részletezem a készülődés idejét. 1964 nyarán kikötött velünk, négyünkkel a Flandres egy apró karib-tengeri szigeten. De most nem rólunk, most bátyámról, Mihályról írom ezeket a sorokat.

Hát, ő, don Miguel, nem várt minket sem a mólón, sem az egyetemen. Igaz, utolsó levelében kikötötte, hogy egyedül érkezsem, és én nem tartottam be az ígéretemet.

Mihály bácsi elutazott, és egy teljes évig Costa Ricában tanított. Egyedül kellett megcsinálnom az életemet. Még a szolgálati lakását is egy oszt-rák filozófusnak adta ki.

Amikor visszaérkezett, mi már egyenesben voltunk, lettek barátaink, feleségem a Francia Intézetben dolgozott. Ő pedig, Mihály gátlástalanul nálunk kosztolt egész évben, miután így, szemrebbenés nélkül beállított.

*

Ilyen indulás után, mondanom sem kell, nem volt felhőtlen háromévtizedes életünk a szigeten. Köreink ritkán érintkeztek. Ő, don Miguel, a kormányzó társaságához tartozónak tudta magát, az én barátaim a nemzeti függetlenség hívei voltak, lelkes, bizakodó fiatal emberek.

A közös az volt bennünk, hogy mindketten magyarul írtuk a könyveinket. Más és más kiadóknak, természetesen. Ő az Árpád-házi királyokról, emlékezetből, regényesen, én pedig a forradalomról, amit az ő nemzedéke Nagy-Magyarország visszaszerzéséért vívott szabadságharcként értelmezett. Nem érthettünk egyet. Minket, ötvenhatos fiatalokat, már

megfertőzött a judeobolsevizmus, állította az idősebb korosztály. Én ráadásul rossz írónak tartottam őt, és ő is engem, természetesen. Elmúlt három évtized, mire rászántam magam, és elolvastam Don Miguel könyveit.

*

Csak ekkor jutott eszembe, hogy ez az idős ember immár félévszázad óta kétségbeejtő magányban, anyanyelvén írja makacsul, következetesen a könyveket. Visszhangtalanul, azt mondanom sem kell. Amikor félévszázad után hazalátogathattunk, otthon már senki se várta. Egyedül üldögélt a Vörösmarty tér forgatagában, otthonában is magányos idegen.

Az én kiadómhoz, Orpheuszhoz (Deák Lacihoz) be se nézett. Ahhoz túl büszke volt. Túl idegen. De a régi munkatársait sem kereste fel. Azokat, akikkel a Magyar Nemzetnél írták az Anschlusst kommentáló vezércikkeket. Mándy Iván is hiába várta őt kisasztalához, Faludyra, a sors-társra pedig rá se nézett.

Némán ült valamelyik emigrációban született könyve előtt, aztán, mire besötétedett, felállt és hazament.

Szívszorító gőgös magány, Én hazatelepültem, ő pedig visszament a szigetre. Oxfordban halt meg. Bátyám, don Miguel, akinek végső soron mindent köszönhetek.

Elmúltak az évek, felfedezték őt is az óhazában. Itt-ott, elvértve, trópusi könyvei is megjelennek. Figyelemre méltó történész volt, és nemesveretű prózát művelő érdekes író.

Családja számára, és számomra is a rokon, akinek köszönhetjük, hogy életben maradtunk. Így alakult az életünk.

Ha felvenném én is a telefont, ezt mondanám el neki. Ezért mondanék neki – ma, félévszázad után – köszönetet.